

PLADS TIL ALLE

GUIDE TIL AT SKABE INKLUDERENDE ERHVERVSUDDANNELSER

SEX
SAMFUND

Plads til alle - guide til at skabe inkluderende erhvervsuddannelser er udarbejdet af Sex & Samfund til ledere på erhvervsuddannelser.

De 6 anbefalinger i guiden er blandt andet udviklet på baggrund af viden, der er indsamlet i forbindelse med Sex & Samfunds caseundersøgelse i 2019. Undersøgelsen afdækkede tre erhvervsskolars arbejde med at skabe et inkluderende læringsmiljø og havde til formål at samle viden og erfaringer.

Guiden er en del af projektet "Sammen om at bekæmpe fordomme", som indgår i regeringens LGBT+ handlingsplan 2018-2022.

LGBT+ Danmark, Sabaah, Copenhagen Pride, Fagbevægelsens Hovedorganisation og Erhvervsskolernes Elevorganisation har været med i projektets advisory board og bidraget med viden og sparring i udviklingsprocessen af anbefalingerne.

Om Sex & Samfund

Sex & Samfund arbejder nationalt og internationalt med seksuel sundhed, trivsel, rettigheder, køn, krop og relationer for at styrke den enkeltes mulighed for at træffe frie og informerede valg og bekæmpe diskrimination.

Læs mere om Sex & Samfund på www.sexogsamfund.dk

Udgivet: 2021

Ansvarshavende redaktør: Trine Hagelskjær Pedersen

Fotografi: Andreas Bergmann Steen, Sex & Samfunds frivillige

Layout/design: Sex & Samfund

Tekst: Dorte Vestergaard Olsen

Udgivet af: Sex & Samfund - Lergravsvej 63, 2. sal - 2300 København S

Tlf: +45 33 93 10 10

E-mail: info@sexogsamfund.dk

Website: www.sexogsamfund.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

AT VÆRE LGBT+ELEV PÅ EN ERHVERVSUDDANNELSE	4
GODE ELEVFÆLLESSKABER SKAL PRIORITERES	5
ANBEFALING 1: UDVID ANTIMOBBE-POLITIKKEN	9
ANBEFALING 2: SKAB SYNLIGHED	11
ANBEFALING 3: UDNYT SKOLESTARTSMOMENTUM	13
ØVELSE: DET TRYGGE RUM	15
SEX & SAMFUNDS UNDERVISERPORTAL	16
ANBEFALING 4: PRIORITÉR UNDERVISNING I KØN, KROP OG SEKSUALITET	17
ANBEFALING 5: BRUG FAGBEVÆGELSEN	19
ERHVERVSUDDANNELSESELEVER IMOD FORDOMME (EIF)	20

AT VÆRE LGBT+ELEV PÅ EN ERHVERVSUDDANNELSE

Går du på en erhvervsuddannelse og er du samtidig lesbisk, bøsse, biseksuel eller transkønnet, dvs. LGBT+person, er der en større risiko for, at du mistrives.

En undersøgelse viser, at hele 44 % af LGBT+eleverne i folkeskolen har oplevet mobning eller diskrimination på baggrund af deres LGBT+identitet.¹ Samme undersøgelse af LGBT+elevers trivsel på erhvervsuddannelser er endnu ikke lavet, men fra vores dialog med LGBT+erhvervsuddannelseselever ved vi, at lignende tendens gør sig gældende her.

Hver tiende dansker identificerer sig selv som LGBT+person, og derfor er der selvfølgelig LGBT+elever på din uddannelse.

Danmark står til at mangle 99.000 faglærte i 2030 - med andre ord er der brug for at enhver, der overvejer at tage en erhvervsuddannelse, ikke viger tilbage fra det, eller falder fra undervejs. Derfor er der brug

for, at der bliver gjort en aktiv indsats for at skabe mere inkluderende erhvervsuddannelser med plads til alle.

Dette guide indeholder 6 anbefalinger til at skabe mere inkluderende erhvervsuddannelser og forbedre trivlsen for LGBT+elever. Ved at støtte og skabe plads til LGBT+elever på skolen er du også samtidig med til at øge trivlsen for alle dine elever.

Guiden indeholder undervejs henvisninger til undervisningsmaterialer og kurser, som er relevante for ansatte på erhvervsuddannelser.

Dobbelt så mange ikke-heteroseksuelle sammenlignet med heteroseksuelle har været udsat for en krænkelse i løbet af de seneste 12 måneder²

Unge LGBT+ personer forsøger fire gange så ofte at begå selvmord sammenlignet med unge heteroseksuelle³

Hver fjerde LGBT-person føler stadig ikke eller kun i nogen grad, at vedkommende kan være åben om sin seksualitet på arbejdspladsen⁴

(1) LGBT+ Ungdom & LGBT+ Danmark, 2021

(2) HK Hovedstadens sexismeundersøgelse, Oxford Reserach (2021)

(3) Statens Institut for Folkesundhed (2015)

(4) LGBT-personers trivsel på arbejdsmarkedet, Als Research APS (2019)

GODE ELEVÆLLESSKABER SKAL PRIORITERES

"Som regel vælger de unge ikke en uddannelse fra, fordi de har en bestemt seksualitet – de vælger nærmere en uddannelse til, fordi de har en interesse i faget. Men en ekskluderende kultur kan resultere i frafald. Eller forestillingen om et ekskluderende miljø kan bevirke, at de unge helt undlader at søge ind på uddannelsen"

- Andreas Beck Kronborg, projektleder i organisationen LGBT+ Danmark

Den enkelte elevs oplevelse af at være en del af et fællesskab og blive set betyder meget for motivationen for at møde op hver dag og lære noget.

Vi ved fra vores dialog med LGBT+ elever, at de oplever at være enten "usynliggjort" eller skille sig meget ud på grund af deres kønsidentitet og/eller seksualitet. Eleverne fortæller, at den ekstra energi og koncentration, det kræver at kæmpe for at passe

ind og få støtte fra gruppen af de andre elever, samtidig er energi, der bliver taget fra læring.

Hvis din skole gør det tydeligt, at skolen prioriterer et undervisningsmiljø med plads til alle og et trygt fællesskab, vil det gøre skolen til et mere attraktivt sted at tage sin uddannelse. Det vil ikke kun tiltrække flere LGBT+elever, som ikke skal frygte fordomme og diskrimination, men også andre personer, der vægter de værdier højt.

"Ens seksuelle orientering eller kønsidentitet skal ikke stå i vejen for, hvad der er muligt her i livet. Heller ikke når det handler om valg af uddannelse. Som skole ønsker vi at værne om, at der er plads til alle på vores uddannelser."

- Ole Heinager, direktør for Next Uddannelse København

"Jeg har oplevet, at de andre laver sjov med at være bøsse eller andet inden for LGBT+området. Man kan komme til at betvivle om ens seksualitet er forkert eller om det vil påvirke ens fremtid inden for arbejde eller læreplads: Kommer jeg til at blive mobbet? Skal jeg lyve om min seksualitet for at få mit drømmejob?"

- Faith, eventkoordinator-elev

"Fordi vi bryder normen for køn og seksualitet, møder vi nemlig nogle ekstra udfordringer på vores uddannelse og læreplads.

Det at finde en læreplads kan være en stor udfordring i sig selv. En udfordring, der så yderligere toppes med en frygt for, hvordan vores kommende arbejdsplads vil reagere, hvis de finder ud af, at vi er en LGBTQ+person.

Følelsen af konstant at skulle lægge låg på sig selv er opslidende. Og det er desværre ikke ubegrundet, at elever som os kan gå med den følelse."

Debatindlæg i Altinget: "Opråb fra queer håndværkerelever: LGBTQ+trivsel er også arbejderkamp"

“Vi oplever at blive mobbet på grund af vores identitet, og vi har oplevelser med, at mobning ikke bliver taget seriøst, når vi henvender os til en leder på vores skoler. Vi oplever, at lærere bevidst omtaler os med det forkerte køn.

Vi oplever, at både lærere og vores skolekammerater bruger ord som “svans”, “gay” og “bøsse” som skælds-ord, og at der på mange grene af uddannelserne kan være en tone og et sprog om LGBTQ+-personer, der gør det utrygt at være åben om vores identitet.

Vi oplever også, at mange LGBTQ+ elever falder fra uddannelsen på grund af alt dette.”

Debatindlæg i Altinget: “Opråb fra queer håndværkerelever: LGBTQ+trivsel er også arbejderkamp”

ANBEFALING 1: UDVID ANTIMOBBE-POLITIKKEN

Skriv et afsnit om anti-diskrimination ind i skolens antimobbe-politik.

Siden oktober 2017 har det været et lovkrav at have en antimobbe-politik på erhvervsuddannelserne, ligesom det er lovpligtigt at have en handleplan i tilfælde af mobning.¹ Vi anbefaler, at skolen tager ansvar og formulerer en særskilt anti-diskriminationspolitik, som kommer ind på, hvilke omgangsformer der tillades og ønskes på skolen i forhold til køn, krop og seksualitet. På den måde forholder skolen sig på forhånd til hvor grænserne helt konkret går ift. for eksempel diskriminerende sprog. Hvornår er en joke for eksempel over stregen?

Afsnittet skal også indeholde en plan for, hvordan man skal handle, hvis en elev bliver udsat for diskrimination på baggrund af seksualitet og køn. Det er også vigtigt at gøre det tydeligt, hvilke sanktioner der kan være på skolen, hvis en elev overtræder reglerne. Alle skolens elever skal blive præsenteret for anti-diskriminationspolitikken på et tidspunkt, hvor de har mulighed for at tale sammen om den.

Inddrag gerne elevråd eller andre elevrepræsentanter i arbejdet med at formulere anti-diskriminations-afsnittet. Her er det også oplagt at sparre med Erhvervsuddannelseselever imod Fordomme, som du kan læse mere om på side 20 i guiden.

Det er en god idé at udpege nogle nøglepersoner blandt skolens ansatte, som har ansvaret for anti-diskriminationspolitikken. Eleverne skal vide hvem nøglepersonerne er, og at de trygt kan gå til dem, hvis de oplever at blive diskrimineret.

DISKRIMINATION

Diskrimination er ulovlig forskelsbehandling, der kommer til udtryk som direkte eller indirekte forskelsbehandling og som institutionel ulovlig forskelsbehandling. Diskrimination henviser til enhver handling, der har til formål eller som virkning at udelukke eller begrænse menneskers (samfunds-) deltagelse på grund af deres alder, handicap, køn, race eller etnicitet, religion eller tro eller seksuelle orientering.

De fleste diskriminerende handlinger falder inden for følgende kategorier: mundtlig aggression, und-gåelse, individuelle tilfælde af urimelig behandling og fysiske angreb eller aggression. Diskrimination kan både være direkte og indirekte

Institut for Menneskerettigheder, 2011

"At vide at skolen bakker op om en, og at man trygt kan komme til en skoleleder, hvis man oplever noget diskriminerende, vil betyde, at man i hvert fald ikke skulle bekymre sig om den slags i skolen eller på sin læreplads. Og det vil betyde, at jeg kan koncentrere mig om min uddannelse i stedet for."

- Oscar, guldsmedelærling

(1) jf. Bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø, 2017, § 1a, 1b og 1c.

ANBEFALING 2: SKAB SYNLIGHED

Giv anti-mobbepolitikken en central plads på skolens hjemmeside og hæng den op på skolen, så den er synlig for alle.

Eleverne skal have let adgang til information om deres rettigheder ift. diskrimination, og det skal gøres tydeligt, at det ikke er forbundet med skam eller svaghed at gøre brug af sine rettigheder.

Men synlighed handler også om at gøre det tydeligt over for eleverne gennem handling, at skolen bakker op om LGBT+elever.

Et eksempel på synlig opbakning var, da NEXT Uddannelse København i april 2021 skrev under på netværket Erhvervsuddannelseselever imod Fordommes 6 råd til en mere inkluderende skole. Hermed forpligter skolen sig til blandt andet at hejse Pride-flaget to gange om året.

Erhvervsuddannelseselever imod Fordomme anbefaler også, at skolen reviderer eksisterende plakater og billeder, der hænger på skolen, så de viser, at en erhvervsuddannelseselev kan se ud på mange måder.

Du kan læse mere om Erhvervsuddannelseselever imod Fordomme på side 20 i kataloget.

"Mens vi var i klassen, begyndte en gruppe drenge at photoshoppe en af lærernes hoveder på en fysisk handikappets krop, da de ikke kunne lide læreren. De satte så et regnbueflag i baggrunden, samt nogle hagekors."

- Paige, elev på mediegrafikeruddannelsen

ANBEFALING 3: UDNYT SKOLESTARTSMOMENTUM

Brug tid på at der ved hvert holdstart, i fællesskab, bliver lavet en aftale for, hvilke regler og rammer der gælder i klassen. Tal ved samme lejlighed om skolens egne værdier og regler.

Eleverne skal have mulighed for selv at lave egne aftaler med hinanden, for at udnytte det momentum, en nyt hold og ny start skaber. Et eksempel kunne være at lave regler for hvilke jokes, der er i orden, og hvilke, der ikke er.

En vigtig del af aftalen er samtalen om, at her skal være plads til alle, uanset hvem man er, sådan at ingen føler sig utilpas, uvelkommen eller usikker.

Samme aftale skal eleverne lave på værksteder og på faghold.

Sæt også tid af ved hver skolestart til at indføre eleverne i skolens politikker og holdning til, hvordan de skal være sammen, og være tydelige omkring, hvilken konsekvens overskridelser af skolens regler har i hvilke sammenhænge. Eleverne skal heller ikke være i tvivl om, hvem de kan gå til, hvis de oplever noget ubehageligt.

"På utallige bænke og toiletter på min skole står der skrevet ubehagelige skældsord, og især 'bøsse' optræder mange steder. Jeg forstår ikke, hvorfor det stadigvæk bruges som skældsord, men jeg hører stadig mange, også i min klasse, der bruger det til at beskrive noget mindreværdigt og/eller feminint."

- LGBT+erhvervsuddannelseselev

ØVELSE: DET TRYGGE RUM

"Det trygge rum" er en konkret øvelse, man kan lave i undervisningssammenhæng, som hjælper med at skabe et trygt og ikke-diskriminerende undervisningsmiljø, hvor alle elever oplever at føle sig inkluderet. Øvelsen kan laves i mange sammenhænge, men er for eksempel oplagt at lave i forbindelse med opstarten af et nyt hold elever.

Sådan gør du (varighed ca. 15-30 minutter)

1. Eleverne får 5 minutter til at tale med deres sidemakker om, hvad de synes, man kan gøre for at sikre et respektfuldt og ikke-diskriminerende miljø i undervisningen.
2. Eleverne bliver inddelt i grupper med 4-5 elever i hver. På baggrund af deres indledende samtaler diskuterer grupperne sig frem til 3 konkrete aftaler, som de mener kan bidrage til et trygt læringsmiljø. For eksempel "Nedsættende kommentarer som går på seksualitet er uacceptable"
3. Når eleverne er blevet enige om nogle fælles aftaler, skriver hver gruppe aftalerne op på tavlen.
4. Alle grupper præsenterer deres forslag til aftaler i plenum. Underviseren spørger ind til de forskellige forslag og begrundelser og få eleverne til at uddybe og konkretisere, hvad de mener.
5. Til sidst samles reglerne til ét samlet regelsæt for klassen, som skal sikre et trygt undervisningsmiljø.

Under og efter øvelsen

- ▶ **Vær konkret og spørg eleverne**, hvordan de vil gøre i praksis. Eksempelvis "I siger, at man skal respektere hinanden - hvordan gør man det? Hvornår føler man sig respekteret? Hvordan signalerer man, at man respekterer nogen?"
- ▶ **Hvis underviseren oplever**, at eleverne ikke har fokus på væsentlige værdier, for eksempel at man ikke taler nedladende om LGBT-personer, kan man supplere eleverne med flere forslag til værdier.
- ▶ **Sørg for, at aftalerne er synlige** for alle bagefter, så I kan vende tilbage til dem i undervisningen og referere til dem, hvis de ikke overholdes. Det er vigtigt, at aftalerne tages alvorligt, og at du som underviser er opmærksom på det, men fortæl eleverne, at det er et fælles ansvar at overholde dem.

SEX & SAMFUNDS UNDERVISERPORTAL

På Sex & Samfunds underviserportal finder du gratis undervisningsforløb og -opgaver til undervisning i køn, krop og seksualitet.

Der er undervisningsforløb og materialer specifikt rettet mod erhvervsuddannelser.

Se det fulde udbud på www.underviserportal.dk

UNDERSISERPORTAL.DK

ANBEFALING 4: PRIORITÉR UNDERVISNING I KØN, KROP OG SEKSUALITET

PRIORITÉR SEKSUALUNDERVISNING SOM EN DEL AF GF1.

Seksualitet og seksuel sundhed indgår som obligatoriske emner i faget 'Erhvervsfag 2: Samfund og sundhed' på grundforløbets første del (GF1). Et af de faglige mål for faget er, at eleven skal "forstå forhold, der påvirker seksualiteten, herunder seksuel sundhed, prævention, krop, køn og identitet".

Det er vigtigt at prioritere undervisning i køn, krop og seksualitet, fordi det udvikler elevernes evne til at respektere og anerkende hinanden på tværs af forskellige køn og seksualiteter. Undervisningen i køn, krop og seksualitet kan af samme grund være med til at øge den generelle trivsel i klassen.

Vi anbefaler at opkvalificere nøglepersoner på skolen inden for emnet køn, krop og seksualitet. Det kan for eksempel være den, der har ansvaret for anti-diskriminationspolitikken på skolen, eller den ansvarlige for undervisningen i køn, krop og seksualitet.

Hvis I har behov for mere viden om seksualundervisninger, tilbyder Sex & Samfund kurser og efteruddannelse i køn, krop og seksualitet samt sparring til lærere og fagpersoner.

Læs mere om Sex & Samfunds fagkurser på

www.sexogsamfund.dk/fagkurser

ANBEFALING 5: BRUG FAGBEVÆGELSEN

Opsøg viden og tilmeld jeres tillidsvalgte til kurser og efteruddannelse i FIU-Ligestilling.

Erhvervsuddannelsens tætte tilknytning til erhvervslivet gør det oplagt at samarbejde med fagbevægelsen for at skabe mere inkluderende uddannelser. Ikke mindst fordi fagbevægelsen i forvejen kender erhvervsskolernes vilkår og rammer.

Vi anbefaler, at skolens tillidsvalgte gør brug af FIU-Ligestillings kurser og efteruddannelser om ligestilling inden for køn og seksualitet.

FIU-Ligestillings 6-dages-kursus Meningsdanner for LGBT+ ligestilling er særligt målrettet tillids- og arbejdsmiljørepræsentanter. På kurset bliver du klædt på til arbejde for ligestilling af lesbiske, bøsse, transkønnede og andre minoriteter på arbejdsmarkedet.

FIU-Ligestilling har også lavet pjecen "Arbejdspladser for alle - 8 skridt til en LGBT+ ligestillet arbejdsplads", som indeholder råd til, hvordan man som tillidsvalgt kan arbejde med at øge ligestillingen og mindske diskriminationen af LGBT+personer.

Fra foråret 2022 tilbyder FIU-Ligestilling uddannelsen Ung meningsdanner for mangfoldige fællesskaber. Uddannelsen er rettet mod medlemmer af fagbevægelsen under 31 år, der vil arbejde med ligestilling og mangfoldighed på deres arbejdsplads og skole.

Find kurserne og pjecen på www.fiu-ligestilling.dk

ERHVERVSUDDANNELSESELEVER IMOD FORDOMME (EIF)

Erhvervsuddannelseselever imod fordomme (EiF) er et fællesskab af LGBT+elever, som erhvervsuddannelseselever på tværs af landet kan være en del af. Eleverne i EiF ønsker at gøre op med de fordomme og diskrimination, man som LGBT+person kan møde i sit fag og på sin skole.

EiF har selv lavet 6 råd til at skabe en mere inkluderende skole for LGBT+elever, som er et godt sted at starte for dig, der er skoleleder. Som skoleleder kan du underskrive anbefalingerne. Så bliver det synligt for alle, at din skole arbejder på at gøre skolen mere inkluderende.

Læs mere på www.eleverimodfordomme.com

"At være med i EiF betyder for mig, at man ikke står alene med kampen for at blive anerkendt på den skole, man går på.

Der er en fantastisk fællesskabsfølelse og sammenhold, og dét giver bare en helt vild meget energi til at forsætte med kampen vores LGBT+trivsel, når man føler at tingene går baglæns i stedet for fremad."

- Julie, tidligere kontoruddannelseselev

EN MERE INKLUDERENDE SKOLE

Følgende er Erhvervsuddannelseselever imod Fordommes (EIF) seks anbefalinger til en mere inkluderende skole:

Tilføj nultolerance overfor diskrimination af LGBTQ+elever i skolens antimobbestrategi i samarbejde med elevrådet eller elevrepræsentanter.

Inkluder LGBTQ+ -elevers trivsel når skolen laver intern trivselsundersøgelse blandt eleverne.

Revider plakater og billeder der hænger på skolen. De skal gøre op med stereotypen om kønnede fag og skabe mere synlig kønsdiversitet.

Hæng plakater op, der støtter op om LGBTQ+ -elever og tager afstand fra diskrimination.

Vis jeres støtte ved at flage med pride-flaget mindst to gange om året.

Inkluder LGBTQ+ i undervisningen om seksualitet og sundhed på GF1.

LGBT+ORDBOG

CISKØNNET

Betegnelse for person, hvis kønsidentitet er i overensstemmelse med det køn, de blev tildelt ved fødslen.

KØNSIDENTITET

Det køn, en person selv identificerer sig med. Det køn, man identificerer sig med, kan være et andet køn end det, man blev tildelt ved fødslen.

LGBT OG LGBT+

Begreber, som bruges om den store mangfoldighed af personer, der ikke identificerer sig som heteroseksuel og/eller ciskønnet. Bogstaverne i LGBT står for L: lesbian/lesbisk, G: gay/bøsse, B: bisexual/biseksuel, T: transgender/transkønnet. Plusset er med for at inkludere personer med en seksualitet eller kønsidentitet, som ikke er inkluderet i bogstaverne i LGBT i forvejen.

NORMER

Normer er de almene, uskrevne regler for, hvad der er normalt og rigtigt. Normer danner grundlag for holdninger og adfærd, og hvis noget ligger uden for normen, kan det blive set som afvigende eller forkert.

TRANSKØNNET

Betegnelse for person, hvis kønsidentitet eller kønsudtryk i større eller mindre grad ikke er i overensstemmelse med det køn, personen blev tildelt ved fødslen. Transkønnethed har ikke noget med seksuel orientering at gøre.

Definitionerne er delvist inspireret af Als Researchs begrebsafklaring i rapporten "LGBT-personers trivsel på arbejdsmarkedet" (2019) og LGBT+ Danmarks ordbog.

FLERE TILBUD

DANSKE ERHVERVSSKOLER OG GYMNASIER

Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier er sekretariat for to organisationer, DEG-Lederne og DEG - Bestyrelserne, som sammen arbejder mod at skabe bedst mulige forhold for de erhvervsrettede uddannelser

Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier har lavet et værktøj, som kan bruges til at forebygge krænkende adfærd og chikane.

Find værktøjet på "DEG værktøj overfor krænkende adfærd" på www.deg.dk

LGBT+ DANMARK

LGBT+ Danmark er Danmarks største og ældste politiske organisation for homoseksuelle, biseksuelle, transpersoner og andre, der bryder med normerne for køn og seksualitet.

LGBT+ Danmark tilbyder gratis undervisningsmaterialer om køn, krop og seksualitet fra LGBT+ Danmark.

Læs mere på www.lgbt.dk/undervisningsmateriale

NORMSTORMERNE

Normstormerne er et normkritisk LGBT+-projekt, som arbejder med anti-diskrimination og anti-mobning på skoler i København og Århus.

Normstormerne tilbyder undervisning om blandt andet normer, køn, rettigheder og seksualitet samt handlemuligheder ved mobning og diskrimination.

Læs mere på www.normstormerne.dk

SABA AH

Sabaah er en frivillig forening, der arbejder for at forbedre vilkårene for LGBT+ -personer med minoritetsetnisk baggrund.

Sabaah tilbyder oplæg i køn, seksualitet og normer i et minoritetsetnisk perspektiv.

Læs mere på www.sabaah.dk/outreach

